

KÚRIA

Bfv.III.789/2012/15.szám

A Kúria Budapesten, a 2012. év december hó 4. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

A közokirat-hamisítás büntette és más bűncselekmények miatt H.S. és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben a III. rendű terhelt által - védője útján - benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Kaposvári Városi Bíróság 2.B.714/2011/16. számú, illetőleg a Kaposvári Törvényszék 1.Bf.117/2012/3. számú ítéletét M.I. III. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Kaposvári Városi Bíróság a 2012. február 1-jén kihirdetett 2.B.714/2011/16. számú ítéletével M.I. III. rendű terheltet bűnösnek mondta ki felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntetében [Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont] és folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétségében (Btk. 276. §). Ezért őt halmazati büntetésül 30 nap fizikai munkakörben végzett közérdekű munkára ítélte.

Kétirányú fellebbezés alapján eljárva a Kaposvári Törvényszék, mint másodfokú bíróság a 2012. április 11-én meghozott 1.Bf.117/2012/3. számú ítéletével az elsőfokú határozatot annyiban változtatta meg, hogy a III. rendű terhelt büntetését 10 hónapi börtönbüntetésre súlyosította, öt mellékbüntetésül a közügyek gyakorlásától 2 évre eltiltotta, egyben elrendelte a vele szemben korábban kiszabott 1 év 8 hónapi börtönbüntetés végrehajtását.

Az elsőfokú bíróság az elkövetéskor hatályos büntetőtörvényt alkalmazta.

Jogi értékelése szerint a III. rendű terhelt a hitelügyintézés során tisztában volt terhelt-társai valós szándékaival és lehetőségeivel. Tudta, hogy az I. rendű terhelt készpénzhez kíván jutni, a II. rendű terheltnek pedig sem szándéka, sem lehetősége nincs ingatlan vásárlására. Mégis fiktív ingatlan-adásvételi szerződés kötésére bírta rá őket, mely tulajdonváltás a közhitelű ingatlan-nyilvántartásban átvezetésre is került; majd pedig valótlan tartalmú okiratok egymást követő felhasználásával hitelt intézett az I. rendű terhelt számára.

A III. rendű terhelt ezen magatartása a fenti bűncselekmények megállapítására alkalmas.

A másodfokú bíróság a III. rendű terhelt bűnösségére vont következtetéssel és a jogi minősítéssel maradéktalanul egyetértett.

Felülvizsgálati indítványt a III. rendű terhelt a védője útján terjesztett elő, melyet utóbb a védő módosított és kiegészített.

Az indítvány a Be. 416. § (1) bekezdés a), b) és c) pontját megjelölve az indokolási kötelezettség megsértésére és más eljárási indokokra hivatkozott; a közokirat-hamisítás bűntettében a bűnösség megállapítását, továbbá a minősítés törvénysértő voltát sérelmezte. Elsődlegesen a támadott határozat hatályon kívül helyezését, másodlagosan a kifogásolt bűncselekmény vádja alól felmentést, harmadlagosan pedig a döntés megváltoztatását és enyhébb büntetés kiszabását indítványozta.

Eljárásjogi indokai szerint az alapügyben az eljárás kezdetétől a III. rendű terhelt védelmét végig ugyanaz az ügyvéd látta el, aki a tényállás szerinti adásvételi szerződést és annak kiegészítését készítette és ellenjegyezte.

Ugyanakkor a Be. 45. § (1) bekezdés c) pontja alapján nem lehet védő, aki a terhelt érdekével ellentétes magatartást tanúsít, vagy érdeke ellentétes a terheltével.

Az okiratokat készítő ügyvédet az eljárás során nem hallgatták ki tanúként, ami súlyos mulasztás; s amennyiben kihallgatására sor került volna, úgy a Be. 45. § (1) bekezdés a) pontja szerinti kizárás okát képezte volna.

A jelen eljárásban azonban senki nem foglalkozott az adásvételi szerződést készítő és ellenjegyző ügyvéd szerepével. Ha pedig erre akkor sort kerítenek, az szükségképpen az ügyvéd és a III. rendű terhelt közti érdekellentét felszínre kerüléséhez vezetett volna.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy az ügyvéd alapvető érdeke volt, hogy a jelen büntetőügyből bármi áron kimaradjon. Ehhez képest alappal feltehető, hogy más védő indítványozta volna a szerződést készítő ügyvéd tanúkénti kihallgatását, ami viszont a III. rendű terhelt alapügyben eljáró védőjétől a fenti körülmények okán nem volt elvárható.

Az irányadó tényállás tartalmazza ugyan, hogy az ügyvéd nem tudott az adásvételi szerződés tartalmának valótlanságáról, a felhasznált okiratok hamis voltáról. Mindez azonban csupán az eljárás végén tett ítéleti megállapítás. A bizonyítás során azonban ezt adottnak venni még nem lehetett, és az eljárásban így még bizonytalan volt, hogy a szerződést készítő ügyvéd tudott-e bármiről.

Ez pedig azt jelenti, hogy az érdekellentét közte és a III. rendű terhelt között fennállt, védőként tehát nem járhatott volna el.

Az indokolási kötelezettség kapcsán az indítvány sérelmezte, hogy az első- és másodfokú bíróság együttesen is csupán fél oldal terjedelemben adott számot arról, hogy ténymegállapításaihoz miként rendelhetők a különböző bizonyítékok. Nincs értékelhető indokolása annak, hogy milyen bizonyítékok alapján állapította meg az eljáró bíróság, miszerint a III. rendű terhelt rábírta társait a szerződéskötésre. Nem követhető nyomon a bíróság jogkövetkeztetése sem.

Az indítvány anyagi jogi érvei szerint iratellenes, logikátlan és alaptalan az a megállapítás, hogy a III. rendű terhelt rábírta volna társait a fiktív szerződéskötésre.

Az I. rendű terheltnek valóban pénzre volt szüksége, és ehhez kért segítséget a III. rendű terhelttől. Utóbbi és a IV. rendű terhelt ötleteket - részben nem legális ötleteket - vetettek fel; a tényleges döntést azonban az I. rendű és a II. rendű terhelt hozta meg.

Az ötletgazda és felbujtó pedig nem ugyanaz. Utóbbi mást bűncselekmény elkövetésére törekszik rábírni, ami viszont a jelen ügyben nem bizonyított.

Az indítvány szerint a tényállás I. pontja esetében legfeljebb a pszichikai bűnsegély jöhetne szóba:

- az okozatosság folytán; mely a felbujtásnál előidéző, míg a bűnsegédnél előmozdító hatással bír; a III. rendű terhelt a hitelügyintézést akarta előmozdítani; ötletét, javaslatát nem lehet

bűncselekményt előidéző tényként értékelni;

- az időbeli kapcsolat miatt; a III. rendű terhelt az ötletadást követően az okiratok előkészítésénél, aláírásánál volt jelen, próbált segédkezni az ügyintézésben;

- a felbujtó magatartás hiányában; mivel nincs olyan befolyásolás, ami ennek megfelelne; a „hitelügyintézés” kockázataival, szabálytalanságával mindenki kezdettől fogva tisztában volt;

- nem állapítható meg továbbá a döntő motívum ténye; az I. rendű terheltnek bármi áron szüksége volt pénzre, őt elhatározásában ez, nem pedig terhelt-társai rábeszélése motiválta; ha nem is volt passzív, de kapva-kapott a III. rendű és IV. rendű terhelt ötletén.

Mindemellett az eredeti indítvány hivatkozott még arra, hogy valójában a IV. rendű terhelt volt az, aki felkutatta a II. rendű terheltet mint vevőt; a III. rendű terhelt alappal feltételelezhetette, hogy valós a felek ügyleti szándéka és nem lehet arra következtetni, hogy eleve tudott volna a benyújtott okiratok valótlanosságáról.

A Legfőbb Ügyészség a BF.2041/2012. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta, és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

Álláspontja szerint az indítványnak az iratellenességre, valamint a védőként eljáró ügyvéd nyilatkoztatásának elmaradására vonatkozó kifogása esetében a felülvizsgálat törvényben kizárt. Az ítéleti tényállás egyértelműen tartalmazza, hogy az I. rendű és a II. rendű terhelt a III. rendű és a IV. rendű terhelt rábírására kötöttek fiktív adásvételi szerződést; ez pedig irányadó a felülvizsgálat során is.

A III. rendű terhelt védője esetében törvényi kizárási ok fennálltának nincs ténybeli alapja, csupán annak feltételezése. A III. rendű terhelt a védői megbízást visszavonhatta volna, ilyen azonban nem történt.

A Kúria az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott.

A nyilvános ülésen a védő a kiegészített indítványban foglaltakat maradéktalanul fenntartotta.

Utalt arra, hogy az ilyen jellegű - ingatlant érintő - ügyletek kapcsán indult büntetőeljárásokban minden esetben sort kerítenek az okiratot szerkesztő ügyvéd tanúkénti kihallgatására, és vizsgálat tárgyát képezi a tényvázlat, a megbízási szerződés tartalma is. Mindez a jelen esetben nem csupán elmaradt, hanem a nevezett ügyvédnek a büntetőeljárásban betöltött védői szerepe folytán súlyosan sérült a III. rendű terhelt védelemhez való alapvető

alkotmányos joga.

A támadott határozat ugyan hivatkozik a „bizonyítékok logikus értékelésére”, ebbéli tevékenysége, annak mikéntje azonban nem érhető tetten.

Az indítvány nem a tényállást támadja, hanem a minősítés helyességét kérdőjelezi meg. A III. rendű terhelt cselekménye felbujtásként nem, hanem – amint az írásban részletesen kifejtésre került – legfeljebb bűnsegédi magatartásként értékelhető. Hatályon kívül helyezés hiányában ez utóbbi okán lényegesen enyhébb büntetés – közérdekű munka – kiszabására volna mód a III. rendű terhelt igazoltan megromlott egészségi állapotára is tekintettel.

A Legfőbb Ügyészség képviselője a nyilvános ülésen az átiratában foglaltakkal egyezően szólalt fel, a támadott határozat hatályban tartását indítványozta.

A védői jogok érvényesülése kapcsán arra utalt, hogy a III. rendű terhelt az eljárás során mindvégig azzal védekezett: nem volt tudomása az adásvételi szerződés fiktív voltáról, az azt ügyvédi közreműködéssel megkötő személyek valós szándékáról. Az okiratot készítő – és a büntetőügyben védőként eljáró – ügyvédnek e védekezés elfogadása állt érdekében. Az irányadó tényállás rögzíti, hogy nem volt, nem lehetett a szerződés fiktív voltának tudatában. Így nem hogy érdeellentét, hanem éppen érdekazonosság érhető tetten; a védő célirányosan, az eljárás rendjéhez igazodóan látta el feladatát. Jogainak csorbulására korábban a III. rendű terhelt nem hivatkozott; védőjének a büntetőeljárásból való kizárására törvényes lehetőség nem is lett volna.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

Felülvizsgálatban a felülbírálat az indítványhoz, a jogerős határozatban megállapított tényálláshoz és – főszabályként – a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályokhoz kötött [Be. 423. § (1), (2) és (4) bekezdés].

Felülvizsgálati eljárásban bizonyításnak nincs helye [Be. 419. § (1) bekezdés, 388. § (2) bekezdés].

A jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.

A Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja alapján felülvizsgálati ok, ha a bűnösség megállapítása a büntető anyagi jog szabályának megsértésével történt; a b) pont szerint pedig, ha a törvénysértő minősítés miatt a kiszabott büntetés törvénysértő.

Továbbá a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja alapján felülvizsgálati ok – és a Be. 423. § (5) bekezdése alapján hivatalból is vizsgálendő, a Be. 428. § (2) bekezdése folytán pedig felülvizsgálatban is feltétlen hatályon kívül helyezést eredményez – a Be. 373. § (1) bekezdés II. pontja d) alpontja szerinti

eljárási szabálysértés, miszerint a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a részvétele a törvény értelmében kötelező.

Ugyanígy az is felülvizsgálati ok, ha a Be. 373. § (1) bekezdés III. pontja a) alpontja szerinti eljárás szabálysértés történt; tehát a bűnösség megállapítása, a cselekmény jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása tekintetében a bíróság az indokolási kötelezettségének oly mértékben nem tett eleget, hogy emiatt az ítélet felülbírálatra alkalmatlan.

Jelen ügyben azonban egyik felülvizsgálati ok sem állapítható meg.

A Be. 373. § (1) bekezdés II. pontja d) alpontja szerinti szabály - mivel a bíróság felülbírálat tárgyát képező ítéletének hatályon kívül helyezéséhez vezet - a bíróságnak arra az eljárására vonatkozik, aminek közvetlen következménye az ítélet; közömbös tehát

- a nem bíróság által folytatott eljárás, így a nyomozás, valamint
- a felülbírálat tárgyát nem képező bírósági határozathoz vezető eljárás.

Ugyanakkor viszont a fenti szabály

- a Be. 346. § (1) és a Be. 347. § (1) bekezdés második mondatai alapján nem csupán az ítélet, hanem az ügydöntő és a nem ügydöntő végzés eseteire is vonatkozik (utóbbi felülvizsgálatban - értelemszerűen - közömbös); továbbá
- a Be. 234. § (3) bekezdése - illetve a Be. 345. § és a Be. 385. §
- alapján a nyilvános ülés esetén is érvényesül.

Az iratok alapján megállapítható, hogy az alapügyben

- a III. rendű terhelt esetében - a Be. 46. § és a Be. 242. §-a szerint - az eljárásban és a tárgyaláson a védelem nem volt kötelező;
- az elsőfokú bíróság tárgyalásán és a másodfokú bíróság nyilvános ülésén a III. rendű terhelt védelmében jelen volt védő; ugyanaz a védő, a III. rendű terhelt és védője tehát egymás tevékenységével kölcsönösen tisztában volt.

Kétségtelen továbbá, hogy a Be. 44. § (4) bekezdése és a Be. 45. § (1) bekezdés c) pontja egyaránt rögzíti az érdekellentét eseteire vonatkozó tilalmat:

- a Be. 45. § (1) bekezdés c) pontja szerint kizárt az a védő, aki a terhelt érdekeivel ellentétes magatartást tanúsított, vagy akinek érdeke a terheltével ellentétes;
- a Be. 44. § (4) bekezdése szerint pedig több terhelt érdekében ugyanaz a védő akkor járhat el, ha védenői érdekei nem ellentétesek.

Nyilvánvaló, hogy a védelem hatékonyságának biztosítékairól van szó, hiszen a Be. 50. § (1) bekezdés b) pontja alapján a védő köteles a terhelt érdekében minden törvényes védekezési eszközt és módot kellő időben felhasználni. Ez a kötelesség pedig akár a védő saját révén, akár más védenca révén fennálló érdekellentéte esetében maradéktalanul nem teljesíthető.

Az iratok alapján - amint az elsőfokú ítélet tényállásából is kitűnik - kétségtelen, hogy a büntetőeljárásban a III. rendű terhelt védőjeként járt el az az ügyvéd,
- akinek irodájában a III. rendű terhelt az I. rendű és a IV. rendű terhelt megbeszélte az adásvételi szerződés részleteit;
- akinek irodájában a III. rendű és a IV. rendű terhelt rábírására egymással az I. rendű terhelt (mint eladó) és a II. rendű terhelt (mint vevő) valótlán adásvételi szerződést kötött;
- akit megbíztak a szerződő felek (az I. rendű és II. rendű terhelt) a földhivatali eljárás intézésével;
- aki 2008 novemberben benyújtotta a földhivatalhoz az adásvételi szerződést;
- akinek irodájában 2008 decemberben az I. rendű és a II. rendű terhelt egy ugyancsak valótlán tartalmú - a korábbi adásvételi szerződést módosító - szerződést kötött.

Kétségtelen az is, hogy

- az irányadó tényállás szerint az ügyvéd nem tudta, hogy az adásvételi szerződés és az általa felhasznált okirat valótlán tartalmú;
- az indokolás szerint pedig a III. rendű terhelt végig tagadta a terhére rótt bűncselekmény elkövetését.

A Btk. 274. § (1) bekezdés c) pontja szerinti közokirat-hamisítás büntetnének elkövetési magatartását az valószínűsíti meg, aki a közokiratba foglaltak érdekében a jogi jelentőséggel bíró tény, adatot vagy nyilatkozatot a kiállító hatóság, vagy az erre feljogosított személy tudomására hozza, azt szolgáltatja (EBH 734.).

A Btk. 20. §-a szerint tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja; társtettesek, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valószínűsítik meg. A közvetett tettesség törvényi fogalma a felrótt cselekmény elkövetését követően - 2009. augusztus 9-től - lett meghatározva. A törvényi fogalom megfelel az ítélkezési gyakorlatban korábban is használt fogalom tartalmának.

A közvetett tettesség a tettesség egyik megnyilvánulása. Akkor valósul meg, ha a tettes a szándékos bűncselekmény elkövetéséhez beszámításképtelen, vagy tévedésben lévő személyt használ; utóbbiak valójában - a nem büntethető - közvetlen tettések.

Amennyiben viszont valaki beszámítási képességgel rendelkező és tévedésben nem lévő személyt vesz rá a szándékos bűncselekmény véghezvitelére, akkor nem közvetett tettességről, hanem felbujtásról van szó.

Az irányadó tényállás alapulvételével a közokirat-hamisítás esetében az I. rendű és a II. rendű terhelt valójában közvetett tettes, mivel az adásvételi szerződésnek a földhivatali nyilvántartásba vételre való benyújtását a szerződés valótlanágáról nem tudó, tehát tévedésben lévő ügyvédet felhasználva vitték végbe.

Itt jegyzi meg a Kúria, hogy az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (Ügytv.) - a Pp. 196. § (1) bekezdés e) pontjával összhangban álló - 27. § (1) bekezdése szerint az ügyvéd ellenjegyzésével bizonyítja, hogy az okirat a felek kinyilvánított akarátának és a jogszabályoknak megfelel és az okiratban megjelölt fél az iratot előtte, vagy helyettese előtt írta alá, illetőleg aláírását előtte, vagy helyettese előtt saját kezű aláírásának ismerte el.

Mindez azt is jelenti, hogy az Inyvtv. vonatkozásában a közokirat, és az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirat - a bizonyító erő, a hitelesség tanúsítására, illetve joghatás kiváltására alkalmasság szempontjából - azonos.

Ehhez is mérten alapvető jelentőségű az Ügytv. 27. § (3) bekezdésében előírt kötelezettség, ami szerint az ügyvéd csak olyan okiratot láthat el ellenjegyzésével, ami a saját vagy az irodája közreműködésével jött létre.

Az irányadó tényállás a felek általi adásvételi - és azt módosító - szerződéskötésnek az ügyvéd irodájában való megtörténtét; a szerződés szerinti, az ügyvéd földhivatali eljárásra szóló képviseleti megbízását; és az adásvételi szerződés ügyvéd általi földhivatalhoz benyújtásának tényét rögzíti.

Nem tartalmazza azonban - ellentétben az indítvánnyal -, hogy az ügyvéd az adásvételi szerződés megkötésében részt vett, azt ellenjegyezte. E vonatkozásban tehát az indítvány az irányadó tényállástól eltérő körülményekre hivatkozott.

Mindemellett a védő kizárásával kapcsolatos hivatkozás okán a következőknek van jelentősége.

A Be. szerint a védő kizárása okainak - amint a bíró kizárásának is - két nagy csoportja van.

Az egyik, ami szerint a törvény eleve meghatároz olyan objektív körülményeket, amelyek megléte, illetve bekövetkezte kizárja a védőként való eljárást.

A felülvizsgálati indítvány lényegében a Be. 45. § (1) bekezdés e)

és g) pontjában írt okokra utal.

Ezzel szemben azonban tény, hogy az ingatlannal kapcsolatos ügyletben ügyvédként, majd a jelen büntetőügyben a III. rendű terhelt védőjeként eljáró személy az ügyben sem terheltként, sem tanúként nem vett részt.

Ezen objektív feltételek hiányában a felülvizsgálati indítvány felvetései pusztá feltételezések; kizárást nem alapoznak meg.

A védő kizárási okainak másik csoportja az érdekellentéttel függ össze.

Ez - értelemszerűen - megítélést igényel, ehhez képest relatív természetű, s egyaránt vonatkozik közös védelem alá tartozó terheltek eltérő perbeli érdekére, másrészt a védő és a terhelt közötti viszonyra. E körben - tehát a Be. 45. § (1) bekezdés c) pontja, illetve a Be. 44. § (4) bekezdése kapcsán - és különösen utólag mindig és minden felhozott indok esetében csak konkrét és valóságos tények alapján vizsgálható az érdekellentét megléte.

Érdekellentétről van szó, ha az egyik érdekében áll olyan bizonyítás, ami a másik érdekét sérti. Ezt egy személyben képviselni kétségtelenül nem lehet.

Ehhez képest jelen ügyben konkrétan azt kellett vizsgálni a Be. 45. § (1) bekezdés c) pontja szerint, hogy az adott védő

- a III. rendű terhelt érdekeivel ellentétes magatartást ténylegesen tanúsított-e; avagy
- érdeke a III. rendű terheltével ellentétes volt-e.

Egyik felvetésnek sincs semminemű ténybeli alapja sem a perbeli magatartásban, sem pedig azon kívül; a felülvizsgálati indítvány ez irányú indoka és okfejtése pedig minden ténybeli alapot nélkülöző feltételezés.

Éppen ellenkezőleg - amint arra a felülvizsgálati nyilvános ülésen a Legfőbb Ügyészség képviselője is hivatkozott - a védő senki által sem sérelmezett módon, célirányosan, az eljárás rendjéhez igazodóan látta el feladatát. Valamennyi, a III. rendű terheltet érintő eljárási cselekményen részt vett; jelenlétében a védenca vagy tett tanú-, illetve gyanúsítottai vallomást, vagy pedig élt a vallomástétel megtagadásának jogával.

A bűnösségét tagadó terhelt és a védelmét meghatalmazás alapján ellátó védő között érdekellentétre utaló ok, adat vagy tény nincs.

Mindazonáltal az esetleges érdekellentét is közömbös, mivel a III. rendű terhelt esetében a védelem nem volt kötelező, ekként nincs szó arról, hogy a védő hiányában az eljárás eleve törvénysértő lett volna; és a Be. 373. § (1) bekezdés II. pontja d) alpontja szerinti eljárási szabálysértés - miszerint a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a részvétele a törvény

értelmében kötelező - lehetősége felvethető lenne.

Az eljárási szabálysértések körében az indítvány sérelmezte az indokolási kötelezettség megsértését is, viszont annak címén valójában az irányadó tényállást támadta, annak eltérő megállapítását célozta.

Rámutat a Kúria arra, hogy a tény- vagy jogkérdéssel összefüggő indokolási kötelezettség kapcsán - felülvizsgálatban - csupán az vizsgálható, hogy a kifogásolt határozatban nyomon követhető-e a bíróság értékelő tevékenysége, annak eredménye azonban vitássá nem tehető.

Ez pedig a Be. 373. § (1) bekezdés III. pontja által meghatározott körben a szükséges és elégséges mértékben megtörtént. Az eljárás bíróság tényállást állapított meg, és az alkalmazott anyagi és eljárási jogi szabályhoz vezető következtetéseit, álláspontját rögzítette.

Következésképpen

- feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésről nincs szó (s egyébként más indokból sem);
- az indítvány eljárásjogi kifogásai kívül esnek a felülvizsgálat tárgyát képező eljárási szabálysértések körén.

A felülvizsgálati indítvány anyagi jogi érvelése elemző részletességgel vetette össze a felbujtói és a bűnsegédi magatartást.

A Kúria ezzel összefüggésben - utalva arra, hogy a részességgel kapcsolatos jogértelmezés lényegét a 3/2011. (X. 14.) BJE számú jogegységi határozat foglalta össze - rámutat a következőkre.

A Btk. 274. § (1) bekezdés c) pontjába ütköző közokirat-hamisítás büntettét követi el, aki közreműködik abban, hogy jog vagy kötelezettség létezésére, megváltozására vagy megszűnésére vonatkozó valótlan adatot, tényt vagy nyilatkozatot foglaljanak közokiratba.

A Btk. 276. §-a szerint pedig magánokirat-hamisítás vétségét követi el, aki jog vagy kötelezettség létezésének, megváltozásának vagy megszűnésének bizonyítására hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú magánokiratot használ.

A Btk. 19. § (1) bekezdése szerint a felbujtó is elkövető, mint részes.

A felbujtás azonban - mint részesi cselekmény - kívül esik a törvényi tényállás keretein, ekként nem tényállásszerű; viszont kizárólag tényállásszerű tettesi cselekménnyel (alapcselekménnyel) összefüggésben valósulhat meg, ezért járulékos.

A Btk. 21. § (1) bekezdése szerint felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

A rábírás egyben feltételezi a rábíró magatartás eredményességét, tehát a tettesi alapcselekmény elkövetését, ami - büntetőjogilag - legalább a kísérlet megvalósulását jelenti.

Következésképpen a felbujtás büntetendőségének feltétele a tettesi alapcselekmény; annak megállapítása, hogy a tettes - a rábírás eredményeként - megvalósította a bűncselekmény törvényi tényállását, vagy legalább megkezdte a tényállásszerű elkövetési magatartás kifejtését.

A részesi magatartás járulékos jellege azt feltételezi, hogy a tettes magatartása tényállásszerű legyen, azaz bűncselekménynek minősüljön.

A járulékoság jogkövetkezménye pedig, hogy a felbujtó cselekményét a tettes által egészben vagy részben megvalósított törvényi tényállás szerint kell minősíteni, és vele szemben az ahhoz fűzött büntetési tételt kell alkalmazni [Btk. 21. § (3) bekezdés].

A felbujtó rábíró magatartása, és a tettes tényállásszerű elkövetési magatartása egymással okozati összefüggésben áll.

A rábírás nem feltétlenül egyedüli, de mindenképpen döntő oka, motívuma annak, hogy a tettes elhatározta a bűncselekmény elkövetését. A rábírás okozata pedig, hogy a tettes legalább megkísérli az alapcselekmény végrehajtását.

Ez egyben azt is jelenti, hogy a felbujtás időben a tettesi alapcselekmény előtti.

Közömbös a rábíró magatartás, tevékenység módja, külvilágban megjelenése. Lehet kérelem, óhaj, kívánság, helybenhagyás, rábeszélés, unszolás, csábítás, tanácsadás, meghagyás, jutalomígérés, ajándékozás, felbérlet, kérlelés, a - közvetett tettesség megállapításához nem vezető - fenyegetés, erőszak, vagy más cselekvőség.

Jelentősége nem a rábíró tevékenység mibenlétének, hanem hatásának van, amittől a tettesben nem csupán felébred, hanem elhatározottá is válik a bűncselekmény - az alapcselekmény - elkövetésének szándéka.

Felbujtás esetében a szándékosság kétoldali ismérv.

A felbujtó magatartása, és az a bűncselekmény, amelyre rábír, egyaránt kizárólag szándékos lehet.

Előbbi a Btk. 21. § (1) bekezdésének kifejezett előírása; utóbbi pedig értelemszerű, mivel a rábírás a leendő tettes elhatározásának előidézése, akinek oldalán így a gondatlan elkövetés fogalmilag kizárt.

A rábírási bűncselekmény elkövetésére vonatkozik, azonban nem általánosságban; nem elvárás viszont, hogy minden részletre (mód, idő stb.) kiterjedő legyen.

A felbujtó vonatkozásában a szándékosság azt jelenti, hogy tudatában van annak, hogy magatartása rábíró hatású, a tettel milyen jellegű bűncselekményt fog végrehajtani, és rábírása hatására a tettes a cselekményt el fogja követni.

Más szóval a felbujtó tudata átfogja, hogy a saját akaratából fakadó rábíró tevékenysége abban a személyben, akihez fordul, a tettesi cselekmény elkövetésére elhatározást vált, vagy válthat ki; és ez az elhatározás a felbujtó által kívánt büntett véghezviteléhez is vezet (BJD 2443.).

Kétségtelen, hogy a felbujtó rábírása arra irányul, hogy - a bűncselekmény elkövetése végett - vele egyező szándéka legyen a tettesnek. Ugyanakkor a szándékot és annak minőségét mindig önállóan kell vizsgálni (BJD 62.).

A felbujtó is csak azért felel, amit szándéka átfogott, másrészt csak a tettes által ténylegesen megvalósított cselekmény miatt vonható felelősségre. Ekként a minősítés a tettesi alapcselekményhez igazodik (BH 1998.110.II.).

A fentiek a III. rendű terhelt cselekményének helyes értékelése tekintetében az alábbiakat eredményezik:

A jelen ügy irányadó tényállásának I. pontja szerint:

- a III. rendű és a IV. rendű terhelt közösen kitalálta, hogy az I. rendű terhelt úgy juthatna pénzhez, ha lakását fiktíven eladja, és a vevő lakásvásárlásához hitelt vesznek fel;
- az I. rendű, III. rendű és IV. rendű terhelt megbeszélte az adásvételi szerződés részleteit;
- majd a III. rendű és a IV. rendű terhelt rábíráására az I. rendű és II. rendű terhelt valótlan tartalmú adásvételi szerződést kötött, amit a szerződő felek megbízásából a földhivatalhoz benyújtottak, aminek alapján a tulajdonosváltás bejegyzése megtörtént.

A tényállás II. pontja szerint

- az adásvételi szerződéssel együtt az I. rendű, a III. rendű és a IV. rendű terheltek kitöltötték egy, a II. rendű terhelt nevére szóló, valótlan tartalmú kölcsönkérelmet is;
- a III. rendű terhelt az I. rendű terhelt megbízásából a valótlan adásvételi szerződést és a valótlan kölcsönkérelmet benyújtotta a bankhoz;
- majd a III. rendű terhelt egy - általa tudottan valótlan tartalmú adásvételi szerződésmódosítást szintén benyújtott a bankhoz;
- majd a III. rendű terhelt egy - általa tudottan valótlan tartalmú pénzáradásról szóló elismervényt szintén benyújtott a bankhoz.

Ehhez képest kétségtelen, hogy a III. rendű terhelt a tényállás I. pontjában írt magatartásával felbujtóként a közokirat-hamisítás büntettét; míg a tényállás II. pontjában írtak szerint tettesként a magánokirat-hamisítás vétségét valósította meg; azok terhére történő megállapítása, minősítése és a kiszabott büntetés is törvényes.

Ekként a Kúria - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése szerint hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a III. rendű terhelt tekintetében a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja.

Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2012. december 4.

Dr. Márki Zoltán s.k. a tanács elnöke, Dr. Székely Ákos s.k. előadó bíró, Dr. Feleky István s.k. bíró.

A kiadmány hitelélül:

tisztviselő
MV